SPOŁECZNA ODPORNOŚĆ w gminie

Akademia Sztuki Wojennej

TELEFONY ALARMOWE

112
numer alarmowy

999
pogotowie ratunkowe

998
straż pożarna

997
policja

994
pogotowie wodno-kanalizacyjne

993
pogotowie ciepłownicze

992
pogotowie gazownicze

991
pogotowie energetyczne

987
wojewódzkie centrum zarządzania kryzysowego

jeśli nie możesz zadzwonić,
wezwij pomoc korzystając z aplikacji
ALARM112

- Dzwoń z bezpiecznego miejsca. Mów spokojnie i wyraźnie.
- Podaj dokładny adres. Jeśli go nie znasz, opisz charakterystyczne elementy krajobrazu.
- Wyjaśnij, co się stało i czy zagrożone jest życie, zdrowie lub mienie.
- Poczekaj, aż operator potwierdzi przyjęcie zgłoszenia. Nie rozłączaj się pierwszy.

Redakcja naukowa: płk dr hab. inż. Andrzej Soboń, prof. ASzWoj

Zespół autorski:
dr inż. Dariusz Nowak – rozdział 1
dr Klaudia Stachowiak – rozdział 2
płk dr hab. inż. Andrzej Soboń, prof. ASzWoj – rozdział 3
dr Witold Słomiany – rozdział 4
dr Bogusław Kogut, dr Anna Zagórska – rozdział 5
ppłk dr inż. Bartłomiej Terebiński – rozdział 6
dr hab. Bogdan Michailiuk, prof. ASzWoj – rozdział 7

Projekt okładki i ilustracji
Dariusz Kanak

Redakcja i korekta
Teresa Sitkiewicz
Joanna Pieńkos
Małgorzata Sęktas

Redakcja techniczna i skład
Małgorzata Gawłowska

© Copyright by Akademia Sztuki Wojennej, Warszawa 2025

ISBN: 978-83-8263-678-9 (pdf)

Druk i oprawa: Wydawnictwo Akademii Sztuki Wojennej
00–910 Warszawa, Al. gen. A. Chruściela 103
tel: +48 261 813 671, tel./fax 261 813 752
email: wydawnictwo@akademia.mil.pl
Zam. nr 750/25

Spis treści

Wstęp 7
1. Ciągłość działania gminy podczas kryzysu 9
2. Bezpieczeństwo energetyczne 14
3. Migracja ludności 20
4. Zapotrzebowanie na wodę i żywność 24
5. Zdarzenia masowe 29
6. Obieg informacji i łączność 32
7. Transport 35
Słownik pojęć 37
Akty prawne 41

Szanowni Państwo,

bezpieczeństwo Polski zaczyna się od społeczności gminy, codziennych spraw mieszkańców oraz ich spokojnego jutra.

Ten poradnik powstał, aby pokazać jak w praktyce budować i utrzymać bezpieczeństwo poprzez wzmacnianie odporności na poziomie lokalnym. Podkreśla sprawy, które rzeczywiście dotyczą władz i mieszkańców gminy: ciągłość zarządzania, niezakłócone dostawy energii, zabezpieczenie wody i żywności, a także skuteczny obieg informacji czy możliwości ewakuacji.

Poradnik zawiera konkretne wskazówki oraz sprawdzone rozwiązania dla sołtysów pomocne w czasie kryzysu – tak aby zadbać o kwestię najważniejszą – bezpieczeństwo mieszkańców gminy. To obowiązkowa lektura dla wszystkich, którym zależy na odporności społeczności lokalnych.

Dziś mieszkańcy każdej gminy mogą także zdobywać wiedzę i rozwijać umiejętności radzenia sobie w sytuacjach kryzysowych w ramach Powszechnych Dobrowolnych Szkoleń Obronnych #wGotowości. Bo bezpieczeństwo naszej Ojczyzny zaczyna się lokalnie, a bezpieczna gmina, to bezpieczna Polska.

Władysław Kosiniak-Kamysz
Wiceprezes Rady Ministrów
Minister Obrony Narodowej

Szanowni Sołtysi, Wójtowie, Burmistrzowie, Prezydenci Miast,

Szanowni Państwo,

w dobie zmieniających się uwarunkowań bezpieczeństwa oraz narastających zagrożeń jesteście pierwszym ogniwem reagowania na nie i organizowania społecznej mobilizacji do działania w warunkach zakłócenia ciągłości funkcjonowania państwa.

W ostatnich latach nasze zagrożenie znacznie wzrosło. Sabotaż, dywersja, dezinformacja, cyberataki, wreszcie wojna za naszą wschodnią granicą wpływają na bezpieczeństwo nas wszystkich. Ponadto coraz częściej odczuwamy negatywne skutki ekstremalnych zjawisk pogodowych. Wśród nich są takie, których nie unikniemy, ale wszystkie wymuszają potrzebę wzmacniania odporności społecznej przez przygotowanie przedstawicieli władz lokalnych do działania w najbardziej wymagających warunkach.

Dostrzegając ciężar spoczywający na władzach samorządowych i lokalnych autorytetach, Akademia Sztuki Wojennej opracowała niniejszą broszurę. Zamieściliśmy w niej wskazówki co do zapewnienia ciągłości lokalnego sprawowania władzy, podstawowych usług dla ludności i wsparcia cywilnego dla Sił Zbrojnych Rzeczypospolitej Polskiej. Dzięki wiedzy i odpowiedniemu przygotowaniu możecie wzmocnić własne poczucie bezpieczeństwa, a także społeczności, która Wam zaufała.

Wierzymy, że broszura pozwoli Państwu świadomie przeciwdziałać zagrożeniom lub zakłóceniom, które mogą mieć miejsce.

W imieniu zespołu autorskiego
dziekan Wydziału Bezpieczeństwa Narodowego
Akademii Sztuki Wojennej
płk dr hab. inż. Andrzej Soboń

1. Ciągłość działania gminy podczas kryzysu

Pierwsze 24 godziny:

- niezwłoczna ocena zagrożenia oraz weryfikacja wpływu na kontynuację kluczowych zadań urzędu zgodnie z gminnym planem zarządzania kryzysowego;
- uruchomienie całodobowego alarmowania członków Gminnego Zespołu Zarządzania Kryzysowego oraz zapewnienie dyżuru w urzędzie (zgodnie z ustawą o zarządzaniu kryzysowym) lub stałego dyżuru na potrzeby podwyższania gotowości obronnej państwa (GOP) (zgodnie z rozporządzeniem w sprawie GOP);
- uruchomienie systemu wykrywania i alarmowania oraz systemu wczesnego ostrzegania ludności – pod nadzorem i we współpracy z właściwymi organami;
- przekazywanie do publicznej wiadomości informacji o zagrożeniach i sposobach postępowania;
- współdziałanie z centrami zarządzania kryzysowego wyższego szczebla (powiatowego, wojewódzkiego), informowanie o sytuacji i koordynacja wsparcia;

- zarządzenie uruchomienia Gminnego (Miejskiego) Zespołu Zarządzania Kryzysowego, jeżeli sytuacja tego wymaga, oraz realizacja standardowych procedur operacyjnych (SPO) wyznaczonych w planie zarządzania kryzysowego;
- koordynacja działań ratowniczych, ewakuacyjnych, zabezpieczających oraz porządkowych według przypisanych kompetencji;

- nadzór nad funkcjonowaniem krytycznej infrastruktury urzędu oraz organizowanie szybkiej reakcji w przypadku jej zagrożenia;
- dokumentowanie wszystkich decyzji, działań oraz przepływu informacji do późniejszej analizy i rozliczenia zgodnie z wymogami ustawowymi i kontrolnymi;
- zapewnienie podległym pracownikom jasnych wytycznych, niezbędnych środków oraz wsparcia organizacyjnego w celu utrzymania ciągłości funkcjonowania całości urzędu i jego jednostek;
- sprawdzenie stanu technicznego urządzeń mających wpływ na ciągłość działania urzędu (agregat prądotwórczy, systemy informatyczne).

Sprawdzenie czy stworzono odpowiednie warunki

Organizacyjne planowania i wykonywania zadań obronnych:

- przygotowanie niezbędnych struktur organizacyjnych do kierowania i nadzorowania tych zadań;
- właściwe prowadzenie polityki kadrowej (aktualizacja danych i reklamowanie od obowiązku pełnienia służby wojskowej);

- ❑ przygotowanie odpowiedniej infrastruktury (technicznej, komunikacyjnej, organizacyjnej);
- ❑ zapewnienie systemów teleinformatycznych (jawnych i niejawnych).

Sprawdzenie aktualności planów działania na wypadek różnych zagrożeń, tj.:

- ❑ planu zarządzania kryzysowego, w tym załączników funkcjonalnych;
- ❑ planu ewakuacji ludności (wkład do planu wojewódzkiego);

- ❑ planu operacyjnego funkcjonowania gminy (karty realizacji zadań operacyjnych);
- ❑ dokumentacji ochrony (odtwarzania) infrastruktury krytycznej;
- ❑ procedur działania na wypadek wystąpienia epidemii;
- ❑ planów ciągłości działania urzędu (na wypadek cyberataku na sieci informatyczne).

Sprawdzenie aktualności obsady personalnej:

- ❑ Gminnego (Miejskiego) Zespołu Zarządzania Kryzysowego;
- ❑ stałego dyżuru;
- ❑ głównego stanowiska kierowania w stałej siedzibie i rezerwowym miejscu pracy;
- ❑ kurierów w ramach Akcji Kurierskiej Administracji Publicznej;
- ❑ danych personalnych osób odpowiedzialnych za świadczenia na rzecz obrony (jeżeli urząd korzysta np. ze świadczeń osobistych – kierowcy, lub rzeczowych – pojazdów, urządzeń itp.);
- ❑ innych osób funkcyjnych.

Zadania sołtysa:

- ❑ wsparcie w podejmowaniu decyzji operacyjnych i planowaniu działań prewencyjnych poprzez udział w posiedzeniach gminnych zespołów zarządzania kryzysowego;

- współpraca z OSP, PSP, Policją, SZ RP i innymi służbami – wskazywanie dojazdów, lokalizacja osób do ewakuacji, miejsca do rozmieszczenia urządzeń, pojazdów czy punktów informacyjnych;
- pełnienie funkcji łącznika między gminą a mieszkańcami sołectwa (przekazywanie komunikatów, alarmowanie i ostrzeganie o zagrożeniach i sposobach postępowania, informowanie o potrzebach, np. brak prądu, konieczność ewakuacji osób niesamodzielnych) przy wykorzystaniu narzędzi, takich jak: obwieszczenia, SMS-y, komunikaty na stronach internetowych, obchód wsi;
- koordynowanie spontanicznej pomocy sąsiedzkiej: wskazanie priorytetów (pomoc osobom starszym, rodzinom z dziećmi), podział zadań (kto pomaga w ewakuacji, kto zabezpiecza gospodarstwo, kto organizuje wyżywienie itp.);
- nadzór nad obiektami na obszarze sołectwa, np. świetlicą, boiskami lub placami zabaw, gdy są powszechnie używane jako schronienia lub miejsca doraźnego schronienia, miejsca wyżywienia lub punkty informacyjne.

2. Bezpieczeństwo energetyczne

W obliczu stanu kryzysu oraz w czasie wojny zarządzanie bezpieczeństwem energetycznym w gminie staje się najważniejszym zadaniem, któ-

re wymaga elastyczności, współpracy oraz skoordynowanej reakcji ze strony władz lokalnych. W takiej sytuacji istotne jest, żeby gminy miały zaktualizowane plany awaryjne, które uwzględniają specyfikę lokalnych zasobów energetycznych oraz potencjalne zagrożenia.

Procedura:

- ❑ utworzenie Gminnego Zespołu ds. Bezpieczeństwa Energetycznego (GZBE): wójt, sekretarz, skarbnik, kierownicy najważniejszych wydziałów (gospodarki lokalowej, inwestycji, edukacji, ochrony zdrowia, komunalnych usług), przedstawiciele jednostek oświaty itp.;
- ❑ zintegrowanie planów – Gminny Plan Bezpieczeństwa Energetycznego (GPBE) powinien być spójny z planem zarządzania kryzysowego, planem ochrony infrastruktury krytycznej oraz lokalnymi planami inwestycyjnymi i finansowymi;

- współpraca z partnerami, tj.: samorządem, wojewodą, dostawcami prądu i gazu, podmiotami użyteczności publicznej (szkoły, szpitale, wodociągi, transport publiczny).

Inwentaryzacja zasobów i mapowanie krytycznych obiektów:

- znać zasoby energetyczne na terenie gminy: instalacje odnawialnych źródeł energii (OZE) na budynkach publicznych i prywatnych, lokalne źródła ciepła (kogeneracja, sieci ciepłownicze), magazyny energii, stacje ładowania pojazdów elektrycznych, możliwości zdalnego sterowania odbiornikami;
- zidentyfikować obiekty krytyczne: wodociągi, kanalizację, oczyszczalnie, szpitale, szkoły, urzędy, systemy komunikacyjne, transport publiczny;
- sporządzić wykaz obiektów, które w pierwszej kolejności będą otrzymywać energię (priorytetowe) podczas kryzysu.

Dywersyfikacja źródeł energii i lokalna produkcja:

- wzmacniać dywersyfikację dostaw: dążyć do zróżnicowania źródeł energii (OZE, gaz, biogaz, biomasa, węgiel w sensie bezpiecznych rezerw). Zastosować przed pojawieniem się sytuacji zagrożenia;
- uruchomić, jeżeli jest dostępne, lokalną produkcję energii i ciepła: instalacje PV (fotowoltaiczne) na budynkach użyteczności publicznej, kogeneracja w obiektach użyteczności publicznej, sieci ciepłownicze;
- wykorzystać biogaz i biomasę tam, gdzie to technicznie możliwe.

Magazynowanie energii i elastyczność popytu (Demand Side Management – DSM, zarządzanie popytem):

- ❑ uruchomić magazyny energii (bateria, magazynowanie ciepła) w najważniejszych obiektach (np. w oczyszczalniach, stacjach energetycznych, budynkach użyteczności publicznej);
- ❑ wdrożyć DSM – możliwość zdalnego sterowania odbiornikami w instytucjach publicznych i w gospodarstwach (np. dostosowywanie zużycia w szczytowych godzinach, wyłączanie niekrytycznych obiektów w sytuacji zagrożenia);
- ❑ zapewnić możliwości pracy w trybie wyspowym (np. częściowe odcięcie od zewnętrznych dostaw i samodzielne zasilanie krytycznych obiektów z wykorzystaniem np. agregatów).

Procedura c.d.:

- ❑ uruchomić plan reagowania na kryzys energetyczny, określając kolejność przywracania dostaw, jakie są priorytety (np. zdrowie, bez-

pieczeństwo, edukacja, woda), koordynowanie interwencji z operatorami sieci i służbami;
- ❑ określić zadania i odpowiedzialnych za decyzje o uruchomieniu rezerw energetycznych, komunikację z mieszkańcami, koordynację dostaw paliw i energii;
- ❑ zabezpieczyć mechanizmy komunikacyjne: precyzyjne kanały powiadamiania mieszkańców (SMS, aplikacje, strony internetowe gminy, syreny alarmowe), przekaz w wielu językach w razie potrzeby;
- ❑ uruchomić plan komunikacji kryzysowej: regularne informowanie mieszkańców o sytuacji, sposobach oszczędzania energii, kolejności pomocy, dostępnych źródłach wsparcia.

Zadania sołtysa:

- ❑ niezwłoczne powiadamianie wójta/GZBE o problemie z lokalizacją i skalą zagrożenia;
- ❑ sporządzanie listy zasobów i obiektów priorytetowych (agregaty, OZE, DPS) dla gminy;

- informowanie mieszkańców (SMS, tablica, social) o potrzebie oszczędzania energii i punktach pomocy;
- organizowanie lokalnych punktów zasilania/schronienia i koordynowanie pomocy dla osób wrażliwych (wolontariusze, zapasy);
- dokumentowanie zdarzeń i raportowanie ich do gminy;
- składanie propozycji szybkich rozwiązań (np. udostępnienie agregatu).

3. Migracja ludności

Procedura postępowania, gdy wystąpiło zagrożenie:

- ustalić obszary do objęcia ewakuacją w pierwszej kolejności;
- oszacować liczbę osób przewidzianych do ewakuacji, w tym do samoewakuacji, a w szczególności osoby z niepełnosprawnościami, chore, którym będzie konieczne zapewnienie środków transportowych w pierwszej kolejności;
- ustalić drogi i linie kolejowe, które będą wykorzystywane do ewakuacji;

- zorganizować punkty zbiórki osób do ewakuacji;
- wyznaczyć zasoby obrony cywilnej do działań ewakuacyjnych;
- ustalić środki transportu do wykorzystania podczas ewakuacji;
- ustalić sposób zabezpieczenia i ochrony najcenniejszego mienia przewidzianego do przemieszczenia w pierwszej kolejności lub pozostawianego na terenie;
- ustalić sposób powiadamiania ludności o zagrożeniu;
- opublikować i ogłosić komunikaty dla zagrożonej ludności;
- zgłosić potrzeby i zakres wymaganego wsparcia do starosty.

Procedura postępowania, gdy w gminie zarządzono ewakuację:

- opublikować i ogłosić komunikaty dla ludności o zarządzeniu ewakuacji;
- powołać zespół ds. zarządzania ewakuacją (pamiętać o sołtysach), uruchomić punkty i drużyny, wskazać im miejsca pracy;
- ustalić sposób wymiany informacji z zasobami obrony cywilnej zaangażowanymi w proces ewakuacji;
- skierować środki transportu do punktów załadunku;
- zabezpieczyć pozostawione mienie na obszarze objętym ewakuacją;
- zapewnić porządek publiczny na kierunkach przemieszczania się ludności;
- zapewnić dostęp do żywności, wody pitnej oraz do urządzeń sanitarnych w punktach na obszarze objętym ewakuacją;
- przekazywać ludności komunikaty sprawdzone i wiarygodne;
- zgłosić potrzeby i zakres wymaganego wsparcia do starosty.

Żeby przeprowadzić ewakuację należy:

- zweryfikować plan ewakuacji ludności z zagrożeniem i przyjętym kierunkiem ewakuacji;
- zaalarmować personel i zespół ds. ewakuacji;
- rzetelnie poinformować ludność o zarządzonej ewakuacji;

- kierować ewakuacją ludności;
- monitorować samoewakuację ludności;
- prowadzić spisy ludności, dóbr kultury i mienia ewakuowanego środkami transportowymi;
- przyjąć i zaewidencjonować ewakuowaną ludność w miejscach czasowego pobytu;
- zapewnić bezpieczny powrót do miejsc zamieszkania.

Na obszarach objętych ewakuacją należy utworzyć:

- punkty ewidencyjno-informacyjne;
- punkty załadunku;
- punkty pomocy medycznej;
- drużyny porządkowo-ochronne;
- drużyny załadowcze.

Na trasach przemieszczania należy utworzyć:

- ❑ punkty koordynacji przemieszczania ludności;
- ❑ drużyny porządkowo-ochronne;
- ❑ drużyny logistyczne.

W miejscu przyjęcia trzeba utworzyć:

- ❑ punkty przyjęcia;
- ❑ punkty rozdzielcze;
- ❑ punkty pomocy medycznej;
- ❑ drużyny porządkowo-ochronne;
- ❑ drużyny wyładowcze.

Zadania sołtysa:

- ❑ informowanie ludności o zarządzonej ewakuacji ludności;
- ❑ organizowanie działań informacyjnych;

- informowanie wójta o potrzebach wspólnego transportu dla rodzin i osób przewidzianych do ewakuacji w pierwszej kolejności;
- starosta czeka na informację o liczbie osób, które nie wyraziły zgody na ewakuację oraz nie skorzystały z ewakuacji.

4. Zapotrzebowanie na wodę i żywność

W przypadku braku lub konieczności awaryjnego zaopatrzenia w wodę i żywność można zaproponować następującą kolejność działań organów administracji samorządowej (ZZK) na szczeblu lokalnym.

Procedura:

- utworzyć Gminny Zespół Zarządzania Kryzysowego, w nim grupa ds. zaopatrzenia w wodę i żywność (w składzie np.: intendenci z placówek oświatowych, przedstawiciel Gminnego/Miejskiego Ośrod-

ka Pomocy Społecznej (GOPS/MOPS), wybrani lokalni producenci/przedsiębiorcy zajmujący się żywnością, przedstawiciel wodociągów);
- ❑ określić moment i przewidywany czas braku lub przerw w dostawach żywności/wody, ewentualnie zakazu korzystania z indywidualnych ujęć;
- ❑ ustalić liczbę potrzebujących/poszkodowanych oraz podmioty do zaopatrzenia.

Zidentyfikować własne możliwości w zakresie:

- ❑ źródeł (ujęć), pozyskania (zakup) wody i żywności;
- ❑ magazynowania (w pojemnikach), składowania w magazynach;
- ❑ transportu i dystrybucji;
- ❑ dokonać bilansu możliwości i potrzeb w zakresie: posiadania, pozyskania, składowania, transportu, dystrybucji itp., wody i żywności.

Ustalić normy zaopatrzenia w wodę/żywność dla:

- ❑ ludzi (potrzebujących/poszkodowanych);

- kluczowych obiektów (instytucje oświatowe, obiekty opieki zdrowotnej, stołówki, inne);
- zwierząt hodowlanych (w razie konieczności).

Procedura c.d.:

- poinformować nadrzędny szczebel administracji o sytuacji i podjętych działaniach;
- nawiązać współpracę z podmiotami realizującymi i wspierającymi dostawy zaopatrzenia (SANEPID, producenci, hurtownie, firmy transportowe, logistyczne, usługowe, OSP, zakłady wodociągowe spoza terenu objętego sytuacją kryzysową).

Wypracować sposoby zaopatrzenia w wodę i żywność na obszarze objętym sytuacją kryzysową:

- natychmiastowy (bezpośrednio po zaistnieniu sytuacji kryzysowej);
- w perspektywie kilku dni, ustabilizowane działanie (pozyskanie zasobów, wsparcie z zewnątrz).

Procedura c.d.:

- informować odbiorców indywidualnych, zbiorowych oraz reprezentantów społeczności lokalnych (sołtysi, inni) o rozwiązaniach dotyczących zaopatrzenia w wodę i w żywność na określonym obszarze;
- wdrożyć (doskonalić w trakcie) przyjęte rozwiązania organizacyjne związane z zaopatrzeniem w wodę i żywność (dostaw).

Zadania sołtysa:

- natychmiastowe zgłoszenie do CPR i kontakt z przybyłymi na miejsce służbami;
- ostrzeganie i informowanie mieszkańców;
- wstępne rozpoznanie sytuacji – ustalenie liczby poszkodowanych, ilości osób lżej rannych;
- wsparcie dla osób poszkodowanych i wyznaczenie miejsc ewakuacji;
- współpraca z PSP, OSP, Policją i zespołem zarządzania kryzysowego gminy;
- koordynacja lokalnej pomocy – mobilizacja Koła Gospodyń Wiejskich, pomoc sąsiedzka, uruchomienie wolontariuszy, dystrybucja

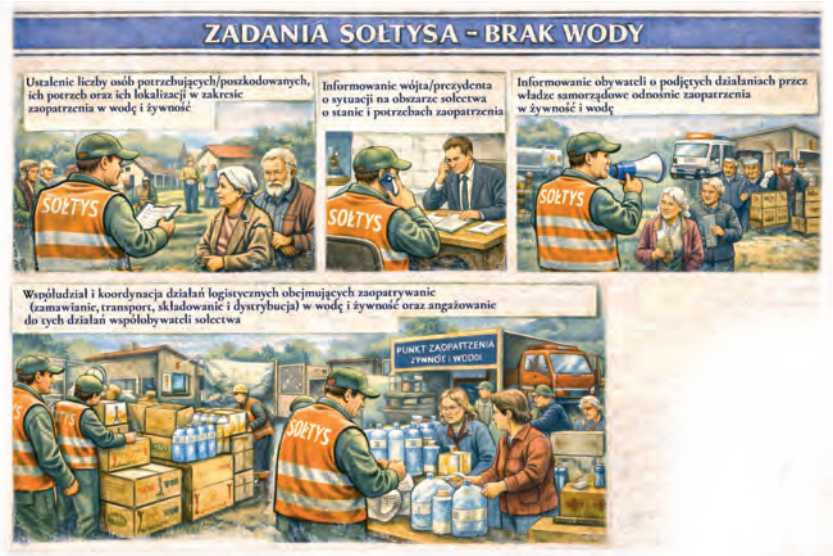

podstawowych środków (wody, żywności, środków higieniczno-sanitarnych);

- raportowanie po zdarzeniu – zgłoszenie strat i potrzeb mieszkańców do urzędu gminy.

5. Zdarzenia masowe

Procedura:

- ❑ potwierdzić zdarzenia w PSP (nie wchodzić w strefę zagrożenia);
- ❑ wyznaczyć koordynatora łącznikowego gminy do współpracy z Kierującym Działaniami Ratowniczymi (KDR);
- ❑ zbierać dane według CHALETS – schemat komunikacji z Centrum Powiadamiania Ratunkowego: C – Casualties (ofiary), H – Hazards (zagrożenia), A – Access (dostęp), L – Location (lokalizacja), E – Emergency services (służby na miejscu), T – Type of incident (rodzaj zdarzenia), S – Start log (rejestr działań);
- ❑ uruchomić Gminny Zespół Zarządzania Kryzysowego (GZZK).

Ustalić cele na pierwszą godzinę:

- ❑ wsparcie KDR w zakresie zasobów (sprzęt, bariery, oświetlenie);
- ❑ organizacja objazdów i zabezpieczenie miejsca akcji;
- ❑ punkty medyczne i miejsca ewakuacji (hala, szkoła, OSP);
- ❑ zapewnienie zapasowej łączności.

Procedura c.d.:

- ❑ zabezpieczać zagrożenia wtórne: wycieki, ryzyko pożaru, panika;
- ❑ zbierać od służb zapotrzebowania na wodę, żywność, zabezpieczyć miejsca wypoczynku;
- ❑ wydawać komunikaty publiczne co 2–3 godziny – spójne, rzeczowe, prostujące plotki;
- ❑ po 24 h – wysłać raport do starosty i wojewody, ocenić potrzeby odbudowy, dokonać aktualizacji planów.

Zadania sołtysa:

- ❑ ustalenie liczby osób potrzebujących/poszkodowanych, ich potrzeb oraz ich lokalizacji w zakresie zaopatrzenia w wodę i żywność;
- ❑ informowanie wójta/prezydenta o sytuacji na obszarze sołectwa o stanie i potrzebach zaopatrzenia;
- ❑ informowanie obywateli o podjętych działaniach przez władze samorządowe odnośnie zaopatrzenia w żywność i wodę;
- ❑ współudział i koordynacja działań logistycznych obejmujących zaopatrywanie (zamawianie, transport, składowanie i dystrybucja) w wodę i żywność oraz angażowanie do tych działań współobywateli sołectwa.

6. Obieg informacji i łączność

W Polsce łączność w sytuacjach kryzysowych zapewnia system ALERT--RCB i inne ostrzeżenia, które wykorzystują łączność komórkową do informowania obywateli. Za ten element odpowiada Rządowe Centrum Bezpieczeństwa. Podstawową jednostką terytorialną objętą jednorazowym alertem przesyłanym przez RCB jest powiat.

Procedura:

- ❑ sprawdzić stacjonarną sieć telefoniczną w pomieszczeniu GZZK;
- ❑ sprawdzić łączność ze starostwem, centrum zarządzania kryzysowego wojewody, centrami zarządzania kryzysowego innych powiatów, komórkami zarządzania kryzysowego funkcjonującymi w gminie i urzędach sąsiednich gmin oraz innymi służbami, inspekcjami monitorującymi bezpieczeństwo na terenie województwa;

- łączność z podległymi sołeckimi i zakładowymi punktami alarmowania (PAL) prowadzić z wykorzystaniem telefonu stacjonarnego i komórkowego;
- sieć komórkową traktować jako uzupełnienie sieci radiotelefonicznej;
- wytypować operatora radiotelefonu w urzędzie miejskim (gminy) i przekazywać dane do starostwa powiatowego.

Zadania sołtysa:

- bezpośredni kontakt z lokalną społecznością w celu obiegu informacji (ograniczona ilość lub niesprawności powszechnych środków komunikacji);
- aktywne pozyskiwanie (zbieranie) pomysłów, postulatów i wniosków dotyczących bieżących spraw sołectwa objętego sytuacją kryzysową;
- analiza danych przekazywanych bezpośrednio przez mieszkańców oraz przekazywanie konkluzji organom gminy;

- bezpośrednia dystrybucja informacji urzędowych, o zdarzeniach losowych i zagrożeniach;
- prowadzenie działań informacyjnych o lokalnych inicjatywach;
- korzystanie z rady sołeckiej w przypadku lokalnych ograniczeń w zakresie dostępu do sieci GSM i sieci Internet.

7. Transport

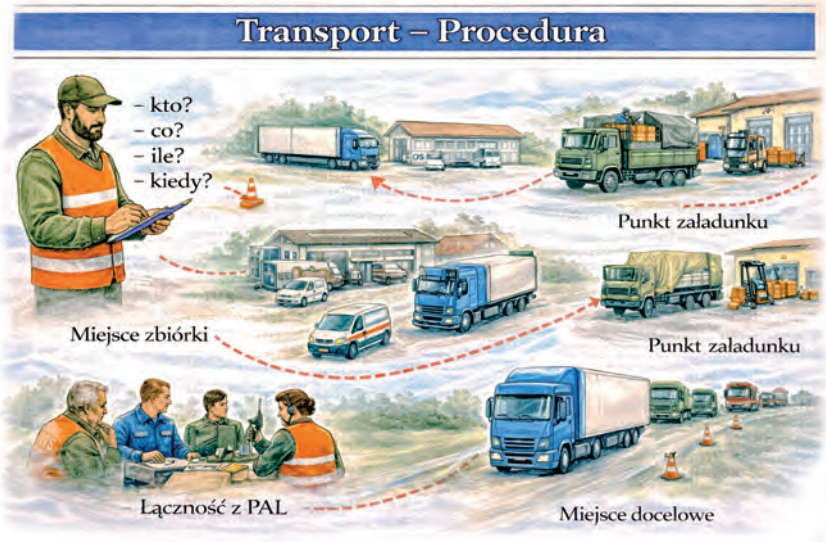

Procedura:

- ustalenie potrzeb transportowych, czyli: kto?, co?, ile?, jaka postać i rodzaj ładunku?, skąd?, z jakiego powodu?, kiedy?, czym?, należy przewieźć;
- ustalenie zakresu i kolejności transportowych, które wynikają z bilansu potrzeb przewozowych i posiadanych w tym zakresie możliwości, rodzaju ładunków i ich postaci, dostępności szlaków komunikacyjnych wynikających z zagrożeń;
- określenie miejsc zbiórki środków transportowych, punktów załadunku, punktów przeładunkowych, miejsc docelowych transportu, sposobu załadunku i rozładunku, przewidywanych tras dla pojazdów;
- ustalenie liczby przewożonych i załadunku ludzi, materiałów i sprzętu na pojazdy, organizacja kolumn transportowych, przemieszczenie do miejsc docelowych i optymalne wykorzystanie pojazdów;
- określenie miejsca docelowego transportu, odpowiedzialnych za przyjęcie i rozładunek dostarczonych zasobów;

- w przypadku transportu ładunków w rejony sytuacji kryzysowych przedsięwzięcie to może być wykonywane fakultatywnie, współdziałanie ze służbami w czasie ruchu kolumn, kierowanie ruchem.

Zadania sołtysa:

- powiadamianie ludności o zarządzonej ewakuacji;
- organizowanie sposobów komunikacji i wymiany informacji;
- kierowanie dostępnych środków transportu do punktów załadunku;
- koordynowanie ewakuacji na terenie sołectwa.

Słownik pojęć

Bezpieczeństwo dostaw energii elektrycznej – zdolność systemu elektroenergetycznego do zapewnienia bezpieczeństwa pracy sieci elektroenergetycznej oraz równoważenia dostaw energii elektrycznej z zapotrzebowaniem na tę energię.

Bezpieczeństwo dostaw surowców energetycznych – zapewnienie stabilnych dostaw paliw i energii na poziomie gwarantującym zaspokojenie potrzeb krajowych i po cenach akceptowanych przez gospodarkę i społeczeństwo, zakładając optymalne wykorzystanie krajowych zasobów surowców energetycznych oraz dywersyfikację źródeł i kierunków dostaw ropy naftowej, paliw ciekłych i gazowych.

Bezpieczeństwo energetyczne – stan gospodarki umożliwiający pokrycie bieżącego i perspektywicznego zapotrzebowania odbiorców na paliwa i energię w sposób technicznie i ekonomicznie uzasadniony, z zachowaniem wymagań ochrony środowiska.

Bezpieczeństwo informacji (InfoSec) – zestaw zasad, procedur i narzędzi chroniących informacje przed nieuprawnionym dostępem, ujawnieniem, modyfikacją lub zniszczeniem. Skupia się na zapewnieniu poufności, integralności i dostępności danych, obejmuje zarówno aspekty techniczne (np. szyfrowanie, zapory), jak i organizacyjne (np. polityki bezpieczeństwa, szkolenia pracowników). Jest to proces ciągły, wymagający stałego monitorowania i dostosowywania do zmieniających się zagrożeń.

Blackout – to nagła, długotrwała i rozległa przerwa w dostawie energii elektrycznej, która może dotyczyć całego miasta, regionu lub kraju. Jest zdarzeniem systemowym, które ma poważne i długotrwałe skutki, paraliżuje bowiem infrastrukturę, komunikację, dostęp do wody i ogrzewania. Przyczyną mogą być ekstremalne warunki pogodowe, awarie infrastruktury, przeciążenie sieci, błędy ludzkie lub cyberataki.

CHALETS – schemat komunikacji z Centrum Powiadamiania Ratunkowego: C – Casualties (ofiary), H – Hazards (zagrożenia), A – Access (dostęp), L – Location (lokalizacja), E – Emergency services (służby na miejscu), T – Type of incident (rodzaj zdarzenia), S – Start log (rejestr działań).

CS CATTT – schemat działań zespołu ratowniczego: C – Command, Control & Coordination, S – Safety (bezpieczeństwo), C – Communication (łączność), A – Assessment (ocena, CHALETS), T – Triage (segregacja poszkodowanych), T – Treatment (leczenie), T – Transport (ewakuacja).

Ewakuacja – **dobrowolne** lub **przymusowe** przemieszczenie ludności cywilnej lub wojskowej, likwidacja zakładów, urzędów, wywożenie majątku, dobytku itp. z terenów zagrożonych przez nieprzyjaciela lub nawiedzonych klęską żywiołową w celu ratowania zdrowia i życia oraz mienia, a także dóbr kultury.

Ewakuacja III stopnia – prowadzona w przypadku zagrożenia działaniami wojennymi, polega na uprzednio przygotowanym przemieszczeniu ludności, zwierząt i mienia podczas podwyższania stanu gotowości obronnej państwa. Decyzję podejmują terenowe organy obrony cywilnej lub organy wojskowe (w strefie bezpośrednich działań wojennych) (Wytyczne Szefa Obrony Cywilnej Kraju z 17 października 2008 r.).

Infrastruktura transportowa – punktowe i liniowe budowle, budynki i urządzenia wraz z zajętymi pod nie gruntami, przeznaczone do prowadzenia ruchu pojazdów, utrzymania i obsługi środków transportu lotniczego, morskiego i żeglugi śródlądowej oraz zapewnienia bezpieczeństwa ruchu środkami transportu.

Infrastruktura transportowa znaczenia obronnego – istniejąca lub projektowana infrastruktura transportowa, której budowa, utrzymanie i eksploatacja oprócz względów gospodarczych, społecznych i ekologicznych jest uzasadniona interesem bezpieczeństwa i obronności państwa oraz jest objęta osłoną techniczną.

Łączność komórkowa – bezprzewodowa technologia telekomunikacyjna pozwalająca na komunikację na odległość poprzez sieć stacji bazowych (BTS), które obsługują obszary podzielone na „komórki". Umożliwia wykonywanie połączeń telefonicznych, wysyłanie wiadomości tekstowych i korzystanie z internetu mobilnego, a jej główną zaletą jest mobilność użytkowników. W miarę przemieszczania się telefon automatycznie przełącza się między stacjami bazowymi, żeby utrzymać ciągłość połączenia.

Łączność radiotelefoniczna – bezprzewodowa komunikacja głosowa wykorzystująca fale radiowe, umożliwiająca kontakt między stacjonarnymi a ruchomymi obiektami, takimi jak pojazdy, oraz między samymi obiektami ruchomymi. Umożliwia ona m.in. połączenia indywidualne (prywatne), grupowe i rozsiewcze, a stosuje się ją np. w służbach ratowniczych, transporcie czy lotnictwie do komunikacji między kontrolerami naziemnymi a pilotami.

Łączność stacjonarna – usługa telekomunikacyjna wykorzystująca stałe łącza do przesyłania informacji, przede wszystkim głosu i danych, w przeciwieństwie do łączności bezprzewodowej. Obejmuje tradycyjną telefonię stacjonarną oraz nowoczesne rozwiązania bazujące na sieciach światłowodowych i transmisji pakietowej.

Migracja – zmiana zwyczajowego miejsca zamieszkania przez przekroczenie granicy administracyjnej określonej jednostki terytorialnej.

Migrant – jakakolwiek osoba, która przekracza granicę państwową i zmienia swój kraj. **Imigrantem** zostaje osoba, która przebywa w nowym miejscu dłużej niż rok. **Emigrantem** jest osoba, która opuszcza kraj swojej narodowości na dłużej niż rok (ONZ).

Niekontrolowany przepływ ludności – masowy niekontrolowany napływ dużych grup imigrantów powodujący duże natężenie i kumulację długotrwałych trudności i/lub zagrożeń o charakterze organizacyjnym, prawnym, ekonomicznym i politycznym oraz humanitarnym.

Segregacja medyczna (triage – zasada 4 kolorów): czerwony – krytyczni, natychmiastowa pomoc; **żółty** – poważne obrażenia, możliwe odroczenie pomocy; **zielony** – lekkie obrażenia, samodzielnie się poruszają; **czarny** – zgon lub brak szans na przeżycie.

Sytuacja kryzysowa – występuje wówczas, gdy pojawiają się zagrożenia (wewnętrzne lub zewnętrzne), które mogą spowodować zakłócenie podstawowych cech danej organizacji, ograniczenie warunków jej funkcjonowania, a tym samym sprzyjają utracie zdolności rozwoju, a nawet przetrwania danej organizacji.

Transport – zespół czynności związanych z przemieszczaniem osób i dóbr materialnych za pomocą odpowiednich środków. Obejmuje zarówno samo przemieszczanie z miejsca na miejsce, jak i wszelkie czynności konieczne do osiągnięcia tego celu, takie jak: załadunek, wyładunek, czynności manipulacyjne. Transport może odbywać się z wykorzystaniem różnych środków, takich jak: samochody, samoloty, statki, pociągi.

Zabezpieczenie logistyczne poszkodowanych, ekip ratowniczych pozostałych uczestników w sytuacjach kryzysowych – (w wymiarze praktycznym) polega na dostarczaniu środków zaopatrzenia i świadczeniu usług logistycznych (socjalno-bytowych i specjalistycznych). Podstawę do wykonania tych przedsięwzięć stanowi koncepcja i plan zarządzania kryzysowego z elementami odnoszącymi się do zabezpieczenia logistycznego, opracowane przez odpowiednie komórki zarządcze (organów administracji państwowej i samorządowej).

Zasada adekwatności – obejmuje subsydiarność w wykonywaniu zadań publicznych i określa, że zadania wykonywane powinny być przez najniższy poziom kompetentnej dla konkretnej sytuacji władzy publicznej, co zapewnia proporcjonalność działań do specyfiki i rozmiaru zagrożeń.

Zasada jednoosobowego kierownictwa i odpowiedzialności – oznacza, że ustawowo wskazany organ administracji ogólnej ponosi odpowiedzialność za zapobieganie, przeciwdziałanie zagrożeniom oraz kierowanie przez niego działaniami w sytuacjach kryzysowych. Zasada ta oznacza całkowitą rezygnację z kolegialnych ciał decyzyjnych podejmujących uchwały i wydających decyzje. Rolą organów doradczych jest natomiast przygotowanie planów

działania, raportów i ocen, symulowanie potencjalnych scenariuszy przebiegu zdarzeń oraz proponowanie możliwych rozstrzygnięć.

Zasada oddzielenia systemu gotowości cywilnej od systemu gotowości militarnej – oddzielenie formalne, lecz niemające charakteru całkowitej autonomiczności i niezależności. Jako elementy całego systemu bezpieczeństwa państwa systemy powinny pozostać w funkcjonalnym związku. To oznacza współpracę odpowiednich organów i struktur administracyjnych podsystemów militarnego i niemilitarnego.

Zasada powszechności – odnosi się do objęcia przez system wszystkich podmiotów, osób prawnych i fizycznych do uczestnictwa w funkcjonującym Systemie Obronnym Państwa. Dotyczy ona wszystkich ludzi zamieszkujących dany teren, wszystkich podmiotów prawa publicznego i prawa prywatnego, środków masowego przekazu, organizacji pozarządowych.

Zdarzenie masowe – nagłe zdarzenie, w którym liczba poszkodowanych przekracza możliwości lokalnych służb ratunkowych i wymaga szczególnej koordynacji działań. Mogą to być zarówno katastrofy naturalne (np. powódź, epidemia), jak i antropogeniczne (np. atak terrorystyczny, katastrofa komunikacyjna).

Akty prawne

Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r. (Dz.U. 1997, nr 78, poz. 483).

Dyrektywa Rady UE 2001/55/WE z 20 lipca 2001 r. w sprawie minimalnych standardów przyznawania tymczasowej ochrony na wypadek masowego napływu wysiedleńców (Dz. Urz. UE. 2001, L 212/12).

Konwencje o ochronie ofiar wojny, podpisane w Genewie dnia 12 sierpnia 1949 r. (Dz.U. 1956, nr 38, poz. 171).

Obwieszczenie Ministra Klimatu i Środowiska z dnia 2 marca 2021 r. w sprawie polityki energetycznej państwa do 2040 r., Załącznik, *Polityka energetyczna Polski do 2040 r.* (M.P. 2021, poz. 264).

Protokoły dodatkowe do Konwencji genewskich z 12 sierpnia 1949 r., dotyczący ochrony ofiar międzynarodowych konfliktów zbrojnych (Protokół I) oraz dotyczący ochrony ofiar niemiędzynarodowych konfliktów zbrojnych (Protokół II), sporządzone w Genewie dnia 8 czerwca 1977 r. (Dz.U. 1992, nr 41, poz. 175).

Rozporządzenie Ministra Obrony Narodowej z dnia 20 kwietnia 2022 r. w sprawie działania wojskowego systemu telekomunikacyjnego (Dz.U. 2022, poz. 870).

Rozporządzenie Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji z dnia 14 maja 2025 r. w sprawie alarmów i komunikatów ostrzegawczych (Dz.U. 2025, poz. 645).

Rozporządzenie Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji z dnia 28 sierpnia 2025 r. w sprawie sposobu utrzymywania zasobów ochrony ludności przez obowiązane organy ochrony ludności (Dz.U. 2025, poz. 1201).

Rozporządzenie Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji z dnia 28 sierpnia 2025 r. w sprawie sposobu utrzymywania zasobów ochrony ludności przez obowiązane organy ochrony ludności (Dz.U. 2025, poz. 1201).

Rozporządzenie Ministra Zdrowia z dnia 31 marca 2011 r. w sprawie naturalnych wód mineralnych, wód źródlanych i wód stołowych (Dz.U. 2011, nr 85, poz. 466).

Rozporządzenie Prezesa Rady Ministrów z dnia 25 lipca 2016 r. w sprawie zakresu przedsięwzięć wykonywanych w poszczególnych stopniach alarmowych i stopniach alarmowych CRP (Dz.U. 2022, poz. 2065).

Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 17 listopada 2022 r. w sprawie wyłączenia od obowiązku pełnienia czynnej służby wojskowej w razie ogłoszenia mobilizacji i w czasie wojny (Dz.U. 2022, poz. 2559).

Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 23 lutego 2024 r. w sprawie systemów wykrywania skażeń i powiadamiania o ich wystąpieniu oraz właściwości organów w tych sprawach (Dz.U. 2024, poz. 290).

Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 18 marca 2025 r. w sprawie gotowości obronnej państwa (Dz.U. 2025, poz. 355).
Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 25 lipca 2023 r. w sprawie warunków i sposobu przygotowania i wykorzystania transportu na potrzeby obronne państwa, a także jego ochrony w czasie wojny oraz właściwości organów w tych sprawach (Dz.U. 2023, poz. 1660).
Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 25 marca 2025 r. w sprawie przygotowania systemu kierowania bezpieczeństwem narodowym (Dz.U. 2025, poz. 407).
Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 3 listopada 2015 r. w sprawie wykazu przedsiębiorców o szczególnym znaczeniu gospodarczo-obronnym (Dz.U. 2015, poz. 1871, z późn. zm.).
Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 3 sierpnia 2004 r. w sprawie przygotowania i wykorzystania systemów łączności na potrzeby obronne państwa (Dz.U. 2004, nr 180, poz. 1855).
Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 30 maja 2025 r. w sprawie ewakuacji ludności oraz zabezpieczenia mienia (Dz.U. 2025, poz. 765).
Ustawa z 10 czerwca 2016 r. o działaniach antyterrorystycznych (Dz.U. 2025, poz. 194).
Ustawa z dnia 11 marca 2022 r. o obronie Ojczyzny (Dz.U. 2022, poz. 655, z późn. zm.).
Ustawa z dnia 12 lipca 2024 r. – Prawo komunikacji elektronicznej (Dz.U. 2024, poz. 1221).
Ustawa z dnia 14 czerwca 1960 r. – Kodeks postępowania administracyjnego (Dz.U. 2024, poz. 572).
Ustawa z dnia 18 kwietnia 2002 r. o stanie klęski żywiołowej (Dz.U. 2017, poz. 1897, z późn. zm.).
Ustawa z dnia 21 czerwca 2002 r. o stanie wyjątkowym (Dz.U. 2017, poz. 1928).
Ustawa z dnia 23 listopada 2012 r. – Prawo pocztowe (Dz.U. 2012, poz. 1529).
Ustawa z dnia 23 sierpnia 2001 r. o organizowaniu zadań na rzecz obronności państwa realizowanych przez przedsiębiorców (Dz.U. 2001, nr 122, poz. 1320).
Ustawa z dnia 24 marca 2025 r. o samorządzie województwa (Dz.U. 2025, poz. 581).
Ustawa z dnia 25 sierpnia 2006 r. o bezpieczeństwie żywności i żywienia (Dz.U. 2023, poz. 1448).
Ustawa z dnia 26 kwietnia 2007 r. o zarządzaniu kryzysowym (Dz.U. 2007, poz. 590, z późn. zm.).
Ustawa z dnia 27 kwietnia 2001 r. – Prawo ochrony środowiska (Dz.U. 2001, nr 62, poz. 627).
Ustawa z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym (Dz.U. 2003, nr 80, poz. 717).
Ustawa z dnia 29 sierpnia 2002 r. o stanie wojennym oraz o kompetencjach Naczelnego Dowódcy Sił Zbrojnych i zasadach jego podległości konstytucyjnym organom Rzeczypospolitej Polskiej (Dz.U. 2022, poz. 2091, z późn. zm.).

Ustawa z dnia 4 września 1997 r. o działach administracji rządowej (Dz.U. 1997, nr 141, poz. 943).
Ustawa z dnia 5 grudnia 2008 r. o zapobieganiu oraz zwalczaniu zakażeń i chorób zakaźnych u ludzi (Dz.U. 2024, poz. 924).
Ustawa z dnia 5 grudnia 2024 r. o ochronie ludności i obronie cywilnej (Dz.U. 2024, poz. 1907).
Ustawa z dnia 6 kwietnia 2020 r. – Prawo energetyczne (Dz.U. 2020, poz. 833).
Ustawa z dnia 7 czerwca 2001 r. o zbiorowym zaopatrzeniu w wodę i zbiorowym odprowadzaniu ścieków (Dz.U. 2024, poz. 757).
Ustawa z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (Dz.U. 1990, nr 16, poz. 95).

Notatki:

SYGNAŁY ALARMOWE I KOMUNIKATY OSTRZEGAWCZE

Służby korzystają z sygnałów alarmowych i komunikatów ostrzegawczych w sytuacji rzeczywistego zagrożenia lub do przeprowadzenia ćwiczeń. O ćwiczeniach dowiesz się odpowiednio wcześniej.

Do informowania o zagrożeniu służby wykorzystują:

- syreny alarmowe;
- megafony;
- media – radio, telewizję, internet;
- Regionalny System Ostrzegania (RSO);
- Alerty RCB wysyłane na telefony komórkowe;
- bezpośredni kontakt.

Zapamiętaj! W Polsce mamy obecnie tylko dwa rodzaje sygnałów alarmowych:

ogłoszenie alarmu – ciągły, **modulowany** dźwięk syreny przez 3 minuty,

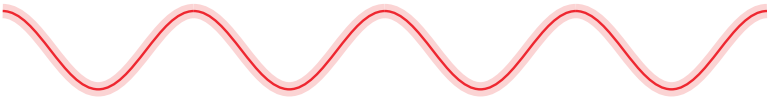

odwołanie alarmu – ciągły, **jednostajny** dźwięk syreny przez 3 minuty.

Jeśli usłyszysz sygnał alarmowy, włącz radio lub telewizor i stosuj się do komunikatów.

Akademia
Sztuki
Wojennej

Wydawnictwo
Akademii
Sztuki
Wojennej

ISBN 978-83-8263-660-4

9 788382 636604